

STERK
BEROEPS-
ONDERWIJS

samenwerking vmbo,
mbo en bedrijfsleven

Wat moet en wat mag?
**De samenwerking
tussen vmbo en mbo**

Inhoud

1. Samenwerking vmbo - mbo	05
2. Samenwerking op specifieke onderwerpen	07
3. Samenwerken in doorlopende leerroutes	13
4. De overstap vmbo - mbo	19
5. ...naar mbo	25

Bijlagen

1. Samenwerkingsovereenkomst	29
2. Samenwerkingsovereenkomst doorlopende leerroutes	31
3. Concept convenant vo-school en mbo-instelling	33

Het vmbo is geen eindonderwijs. Alle vmbo-leerlingen moeten - na het behalen van het vmbo-diploma - een vervolgopleiding volgen. Ongeveer 85% van alle vmbo-leerlingen stroomt door naar een beroepsopleiding in het mbo. Ongeveer 15% kiest na het vmbo voor een havo-opleiding. Dit betekent dat bijna alle leerlingen uit de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg en een groot deel van de leerlingen uit de gemengde en theoretische leerweg hun leerloopbaan na het vmbo vervolgen in het mbo.

Verschillende ontwikkelingen zijn van invloed op de overgang van het vmbo naar het mbo, zoals dalende leerlingenaantallen en veranderingen op de arbeidsmarkt. Deze ontwikkelingen maken een meer regionale, gezamenlijke, benadering van het onderwijsaanbod noodzakelijk. Scholen staan samen met arbeidsmarktpartijen voor de uitdaging hier gezamenlijk hun verantwoordelijkheid in te nemen en het vmbo-mbo meer als één geheel vorm te geven.

Om de doorstroom naar het mbo zo succesvol mogelijk te laten verlopen, werken vmbo en mbo steeds meer en intensiever samen. Hier zijn al veel succesverhalen van bekend. Tegelijkertijd is het voor beide onderwijssectoren niet altijd duidelijk binnen welke kaders deze samenwerking vorm kan krijgen. Uiteraard zijn er kaders waar iedereen zich aan moet houden en regelmatig is er meer ruimte dan gedacht. Deze brochure brengt de kaders, en vooral ook de ruimte, voor alle betrokkenen in het vmbo en mbo in beeld.

Deze brochure is gebaseerd op wet- en regelgeving die op 1 augustus 2019 van kracht was. Aanvullingen worden bijgehouden op www.sterkberoepsonderwijs.nl. Alle genoemde voorbeelden in de vorm van artikelen en/of film zijn te vinden op de websites www.sterkberoepsonderwijs.nl en www.sterktechniekonderwijs.nl. Beide sites worden regelmatig aangevuld met nieuwe voorbeelden.

Deze brochure maakt onderdeel uit van een reeks.

Eerder verschenen:

- Wat moet en wat mag: bovenbouw vmbo (2009);
- Wat moet en wat mag: onderbouw vmbo (2011);
- Wat moet en wat mag in het nieuwe vmbo (2015);
- Wat moet en wat mag in het voortgezet speciaal onderwijs (2016);
- Wat moet en wat mag? Examinering in het nieuwe vmbo (2017).

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. In de publicatie staan praktijkvoorbeelden in een kader, deze dienen als inspiratie.

1. Samenwerking vmbo - mbo

De afgelopen tijd zijn er veel vernieuwingen doorgevoerd in het beroepsonderwijs. Door de invoering van de profielen in het vmbo en de vernieuwde kwalificatiestructuur in het mbo zijn deze opleidingen nog beter op elkaar afgestemd (in hoofdstuk 'de overstap vmbo-mbo' wordt uitgelegd hoe het vmbo en het mbo momenteel zijn georganiseerd). Tegelijkertijd blijft de aansluiting tussen vmbo en mbo een aandachtspunt. Het is meer dan ooit nodig dat scholen in de regio samenwerken. Zo hebben jongeren geen last van de overgang van het ene naar het andere onderwijsstelsel.

Vmbo en mbo kunnen op veel terreinen samenwerken, zonder dat er direct sprake is van gemeenschappelijke trajecten of gemeenschappelijke onderwijsprogramma's. Van heel intensief (samen in een gebouw, met één onderwijsteam, met één geïntegreerd programma) tot incidenteel, bijvoorbeeld door het samen beoordelen van werkstukken of door afspraken te maken over het aanbod van beroepsgerichte keuzevakken. Hieronder volgen enkele voorbeelden en handreikingen van manieren waarop er samengewerkt kan worden.

05

Samenwerkingsovereenkomst

In alle gevallen waarin sprake is van samenwerking, is het goed de samenwerking vast te leggen in een samenwerkingsovereenkomst. Een samenwerkingsovereenkomst zorgt er voor dat samenwerking niet afhankelijk is van personen en vergroot de kans op succes in de samenwerking. Op momenten als er sprake is van veranderingen, zoals personele wisselingen, kunnen de scholen op deze afspraken terugvallen. Voorbeelden van overeenkomsten zijn als bijlage opgenomen.

In een samenwerkingsovereenkomst staan zaken als:

- welke partners werken samen;
- het doel van de samenwerking;
- in welke sectoren (bijv. voor de opleiding in de bouw); en
- op welke onderwerpen wordt samengewerkt;
- hoe de samenwerking onderwijskundig, organisatorisch en financieel geregeld is;
- wie er verantwoordelijk is voor leerlingen/studenten, lokalen, machines en middelen;
- wat er gebeurt als er zich problemen voordoen in de samenwerking; en
- welke rol de medezeggenschapsraad van de vmbo-school en de deelnemersraad en de ondernemingsraad van de mbo-instelling hebben bij de totstandkoming, wijzigingen of ontbinding van de overeenkomst.

In sommige gevallen schrijft de wet voor dat er een samenwerkings-overeenkomst moet zijn. Voorbeelden hiervan zijn een leer-werktraject of een entree-opleiding in het vmbo (zie hoofdstuk samenwerken in doorlopende routes). Het wetsvoortel doorlopende leerroutes vmbo-mbo zal ook bepaalde eisen stellen aan de overeenkomst.

2. Samenwerking op specifieke onderwerpen

De samenwerking kan betrekking hebben op een aantal onderwerpen:

- Onderwijsprogramma
 - Beroepsgerichte keuzevakken;
 - Examinering en diplomering;
 - LOB;
- Inzet van personeel;
- Faciliteiten (gebruik maken van elkaars lokalen, machines, apparatuur, middelen enz.).

Voorbeelden van samenwerking op verschillende onderwerpen, staan op www.sterkberoepsonderwijs.nl/inspiratie. Deze voorbeelden worden regelmatig aangevuld.

Beroepsgerichte keuzevakken: van op elkaar afstemmen tot samen vormgeven

Sinds de invoering van het nieuwe vmbo in 2016 moeten vmbo leerlingen in de beroepsgerichte leerwegen beroepsgerichte keuzevakken volgen. Een leerling kan kiezen uit het aanbod van beroepsgerichte keuzevakken van de vmbo-school. De vmbo-school moet de leerling keuzemogelijkheden bieden. Beroepsgerichte keuzevakken bieden leerlingen de mogelijkheid hun oriëntatie op het vervolgonderwijs te verbreden (brede oriëntatie) of te verdiepen. Het mbo kent sinds de herziening van de kwalificatiestructuur in 2016 de verplichting om keuzedelen te volgen. Keuzedelen zijn onderdeel van de opleiding. Het aantal door een student te volgen keuzedelen is afhankelijk van het soort opleiding en niet van de studieduur. Een keuzedeel in het mbo is remediërend, verdiepend, verbredend of gericht op doorstroom naar een vervolgopleiding. Elke mbo-school bepaalt zelf welke gekoppelde keuzedelen ze uit het landelijk register aanbieden. De student kiest uit dit aanbod. Daarnaast kan een student ook een verzoek indienen om een niet gekoppeld keuzedeel, dat wel in het aanbod van de school zit, te mogen volgen. En een school kan gemotiveerd afwijken van de keuzedeelverplichting met een onderdeel van 240 klokuren om redenen van persoonlijke, culturele of levensbeschouwelijke vorm.

Samen met het mbo kan de vmbo school bepalen welke beroepsgerichte keuzevakken het beste aansluiten bij de vervolgopleidingen in het mbo en de behoeftes van de regionale arbeidsmarkt. De inhoud van de beroepsgerichte keuzevakken is globaal omschreven in taken, deeltaken en eindtermen. Het is aan de vmbo-school om de eindtermen te vertalen naar onderwijsinhoud. Het vmbo kan dit samen met het mbo doen zodat bepaalde beroeps-

gerichte keuzevakken naadloos aansluiten bij het mbo programma. Het mbo kan haar aanbod keuzedelen ook aan laten sluiten bij het opleidingsaanbod van aanleverende vmbo's en de regionale vraag.

KTS Teylingen biedt de opleiding HBR (Horeca, bakkerij en recreatie) aan. Het profielvak in leerjaar 3 en de beroepsgerichte keuzevakken in leerjaar 4. De beroepsgerichte keuzevakken worden, in samenspraak met ROC Mondriaan in Den Haag, zo gekozen dat ze aansluiten op mbo-opleidingen waar de meeste leerlingen HBR van KTS Teylingen naar doorstromen. Door onderwijshoud en aan te leren vaardigheden op elkaar af te stemmen heeft een vmbo-leerlingen al een deel van zijn mbo-opleiding gedaan als hij instroomt in het mbo.

Er is onderling overleg over:

- De beroepsgerichte keuzevakken die op het vmbo worden aangeboden;
- De inhoud van de beroepsgerichte keuzevakken, deze worden helemaal afgestemd op de inhoud van de mbo-opleiding;
- De wijze waarop vaardigheden worden aangeleerd en uitgevoerd moeten worden;
- De afsluiting van de beroepsgerichte keuzevakken.

Gevolg van de afspraken is dat vmbo-leerlingen in leerjaar 2 van de mbo-opleiding kunnen starten en vaak een hoger mbo-niveau halen dan aanvankelijk was voorzien.

Welke ruimte heeft u?

Ruimte om afspraken te maken over:

- Het aanbod van beroepsgerichte keuzevakken vmbo;
- De invulling van beroepsgerichte keuzevakken vmbo (afgestemd op het vervolg in het mbo);
- Onderwijsarrangementen van vmbo beroepsgerichte keuzevakken die aansluiten op mbo vervolgtrajecten;
- Samen ontwikkelen van nieuwe beroepsgerichte keuzevakken¹.

¹ zie <https://nieuwvmbo.nl/bovenbouw/decentralekeuzevakken/>

Examinering en diplomering

Een groot deel van het beroepsgerichte programma van de vmbo-leerling wordt afgesloten met een schoolexamen. In elk geval de beroepsgerichte keuzevakken en - als een school hiervoor kiest - kan ook het profielvak met een schoolexamen worden beoordeeld (naast dat het vak centraal wordt geëxamineerd). Wát er beoordeeld moet worden binnen dit schoolexamen is vastgelegd in landelijke examenprogramma's. Hóe een school dit vormgeeft – eventueel samen met het mbo – is aan de school zelf.

Het is vervolgens aan de samenwerkende vmbo- en mbo-scholen om invulling te geven aan de meerwaarde van deze schoolexamens voor de doorstroom naar een verwante vervolgopleiding. Zo kúnnen deze school-examens worden gebruikt om studenten versneld in het mbo op te leiden, doordat ze een vrijstelling in het mbo opleveren.

Welke ruimte heeft u?

Het vmbo en mbo kunnen afspraken maken over:

- Het niveau van beschreven kennis en vaardigheden, in de zin van complexiteit en mate van zelfstandigheid die van jongeren wordt gevraagd. In de examenprogramma's staat een minimumniveau, er mag altijd meer gevraagd worden;
- Het samen vormgeven van schoolexamens, bijv. in de vorm van proeve van bekwaamheid;
- Vmbo-leerlingen en mbo-studenten een (ondersteunende) rol geven bij elkaars praktijkexamens. Vmbo-leerlingen kunnen bijvoorbeeld een rol spelen binnen een Proeve van Bekwaamheid van een mbo-student. Mbo-studenten kunnen ook een rol spelen bij de praktijkexamens van het vmbo waar bijvoorbeeld gewerkt moet worden met klanten of patiënten.
- Het samen beoordelen / examineren van elkaars examens (als assessor / examinerator);
- Het samen evalueren van de resultaten van de examens en waar nodig komen tot verbeteringen;
- Het laten meewegen van schoolexamens vmbo voor de mbo verwante vervolgopleiding (bijv. doordat ze vrijstelling opleveren voor een stukje van de mbo-opleiding).

LOB

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) vormt een belangrijk onderdeel van een opleiding in het beroepsonderwijs (vmbo én mbo). Een vroegtijdige kennismaking met de beroepscontext is van groot belang om jongeren een weloverwogen keuze te laten maken voor een opleidingsrichting en voor hun toekomst. Zulke ervaringen, aangevuld met ervaringen in de beroepspraktijk, helpen jongeren bij het vinden van een onderwijsroute die het best bij hen past. LOB is een verplicht onderdeel van het vmbo programma in alle leer-

wegen. Alle vmbo leerlingen moeten in een loopbaandossier aantonen welke LOB activiteiten zij hebben uitgevoerd en tot welke conclusies en vervolgstappen dat heeft geleid binnen hun loopbaanontwikkeling. LOB wordt in het vmbo niet afgesloten met een cijfer, maar moet in het programma van toetsing en afsluiting (PTA) wel verantwoord worden. Er wordt in het vmbo en het mbo gewerkt met dezelfde loopbaancompetenties. In de beroepsgerichte leerwegen van het vmbo zijn de doelen verankerd in de kern van de beroepsgerichte examenprogramma's. In het mbo maken de loopbaaneisen deel uit van het generieke deel van de kwalificatiedossiers en staan ze verwoord onder de doelen 'loopbaan en burgerschap'.

In vmbo en mbo werken leerlingen aan de volgende loopbaancompetenties:

1. *Kwaliteitsreflectie*: Wat kan ik het best en hoe weet ik dat?
2. *Motievenreflectie*: Waar ga en sta ik voor en waarom dan?
3. *Werkexploratie*: Waar ben ik het meest op mijn gemak en waarom dan?
4. *Loopbaansturing*: Hoe bereik ik mijn doel en waarom zo?
5. *Netwerken*: Wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen?

LOB vormt dus ook een belangrijk onderdeel van de mbo-opleiding. Het helpt de student een weloverwogen keuze te maken over wat hij of zij na de opleiding wil gaan doen. De kwalificatie-eisen Loopbaan en Burgerschap bepalen aan welke aspecten de opleiding aandacht moet besteden. De school stelt vast op welke wijze de student moet voldoen aan deze eisen en hoe dit wordt vormgegeven in de opleiding.

Welke ruimte heeft u?

Het vmbo en mbo kunnen afspraken maken over:

- De invulling van de LOB activiteiten;
- Het meenemen van het loopbaandossier van vmbo naar het mbo;
- Het ontwikkelen van een oplegger bij het loopbaandossier (in te vullen door de leerling / student) op basis waarvan een intakegesprek gehouden kan worden.

Het loopbaandossier is eigendom van de leerling. De school / opleiding mag een loopbaandossier niet zomaar van de ene naar de andere school gestuurd worden, ook niet in het kader van warme overdracht. Een leerling/student mag zijn loopbaandossier wel zelf meenemen van de ene naar de andere opleiding, van vmbo naar mbo.

De docenten

Leraren die lesgeven aan het vmbo moeten beschikken over een tweedegraads bevoegdheid voor het vak dat ze geven. Met deze bevoegdheid mogen ze ook lessen verzorgen aan het mbo, in die vakken waar het bevoegd gezag van de mbo-instelling hen bekwaam voor vindt. In alle gevallen is het bevoegd gezag ervoor verantwoordelijk dat de leraren en docenten hun bekwaamheid in de vakken die zij doceren onderhouden. Mbo-lessen mogen ook verzorgd worden door docenten die daarvoor door het bevoegd gezag van de mbo-instelling vakbekwaam voor worden geacht en beschikken over een pedagogisch didactisch getuigschrift. Deze laatste groep docenten mag alleen aan vmbo-leerlingen lesgeven als er sprake is van een samenwerkings-overeenkomst tussen het mbo en het vmbo. De docenten blijven in dienst van het mbo en verzorgen lessen aan het vmbo. In het wetsvoorstel doorlopende leerroutes kunnen in de doorlopende leerroutes vmbo- en mbo-instelling gebruik maken van een teambevoegdheid: zij zijn dan samen verantwoordelijk voor het onderwijs dat wordt gegeven. Dit heeft geen gevolgen voor het dienstverband van de docenten.

Naast het verzorgen van lessen kunnen vmbo- en mbo-docenten elkaar natuurlijk ondersteunen bij onderwijsgerelateerde taken, zoals:

- Beoordelen van vmbo-werkstukken op basis van mbo-eisen;
- Als tweede examinerator aanwezig zijn bij examens (schoolexamens, centrale examens);
- Als gastdocent/expert optreden gedurende een beperkte tijd (gastdocenten mogen maximaal 160 uur per schooljaar ingezet worden op het vmbo);
- Samen ontwikkelen van een doorlopende leerlijn of beroepsgerichte keuzevakken;
- Samen bepalen welke beroepsgerichte keuzevakken in een arrangement passen waardoor de overgang van vmbo naar mbo soepeler kan verlopen.

Welke ruimte heeft u?

- Een docenten met een tweedegraads bevoegdheid is binnen het vo inzetbaar voor het vak waarvoor hij of zij is opgeleid en kent in het mbo een brede inzetbaarheid, met dien verstande dat diegene voor alle vakken waarin hij lesgeeft bekwaamheidsonderhoud moet plegen.
- Op basis van een samenwerkingsovereenkomst kunnen mbo-docenten ingezet worden in het vmbo voor lesgevendende taken, ook als ze geen tweedegraads bevoegdheid hebben. De betreffende docent blijft dan officieel in dienst van het mbo.

Faciliteiten

Vmbo en mbo mogen gebruik maken van elkaars faciliteiten (gebouwen, lokalen, lesmiddelen en -materialen). Zo kunnen vmbo-leerlingen lessen krijgen in ruimtes van het mbo of andersom. Scholen kunnen hierover onderling afspraken maken.

Er zijn plaatsen in Nederland waar vmbo en mbo gebruik maken van hetzelfde gebouw. Soms zijn ze samen eigenaar en vallen beide onderwijstypen onder hetzelfde bestuur, vaker gaat het om verschillende besturen. Ook andere vormen van het gebruik maken van elkaars faciliteiten komen voor. In de samenwerking tussen Talentstad Zwolle en het Deltion college in die stad maken ze bijvoorbeeld gebruik van één machine die in het gebouw van het mbo staat. (zie www.sterkberoepsonderwijs.nl/deltion) In samenwerkingsafspraken kan vastgelegd worden wie waarvoor verantwoordelijk is en hoe gebruik van faciliteiten onderling verrekend wordt.

Ook kunnen afspraken gemaakt worden over:

- *Toezicht op jongeren*: bijv. wie voert pleinwacht uit (mbo docenten zijn hiervan niet vrijgesteld vanwege hun CAO), wie spreekt leerlingen / studenten aan;
- *Gebruik van lokalen en faciliteiten*: mag alle apparatuur door iedereen gebruikt worden?;
- *Gebruik van materialen en middelen*: heeft elk onderwijstype zijn eigen magazijn?;
- *Vergoeding van lokalen, machines, materialen en middelen over en weer*: een bedrag per leerling?

Welke ruimte heeft u?

- Scholen kunnen onderling afspraken maken over gebruik van lokalen, faciliteiten, machines en middelen en de wijze waarop dit (al dan niet) verrekend wordt.

3. Samenwerken in doorlopende leerroutes

Voor jongeren die verwant doorstromen betekent het reguliere programma meestal veel niet-functionele overlap in vmbo- en mbo-lesstof. Het is belangrijk voor de ontwikkeling van jongeren om het onderwijs modulair in te kunnen richten, om te voorkomen dat opnieuw gestart wordt met stof die al wordt beheerst. Dit kan alleen als er overleg over de onderwijsinhoud is tussen de afleverende en de aanleverende school.

De ambitie is dat jongeren vanaf 2020 in elke regio op elk niveau terecht kunnen in doorlopende routes vmbo tot en met mbo passend bij het regionale onderwijsaanbod. In het najaar van 2019 wordt het wetsvoorstel door de Tweede Kamer behandeld. Een doorlopende leerroute is een gezamenlijk onderwijsprogramma vanaf de bovenbouw van het vmbo tot en met een mbo-diploma (niveau 2, 3 en 4), waarbij het onderwijs verdiept, verrijkt of in sommige gevallen versneld kan worden. Zo wordt het straks mogelijk om met één docententeam het onderwijsprogramma te verzorgen, geldt er één onderwijstijd voor de gehele route en mogen jongeren het vmbo-examen spreiden over de eerste drie jaren van de doorlopende leerroute. Het wetsvoorstel voorziet ook in een geïntegreerde route vmbo-basisberoepsopleiding, waarin een mbo-2 diploma kan worden behaald zonder dat een vmbo-examen behaald wordt. Het onderwijs krijgt ruimte om doorlopende routes vorm te geven.

Doorlopende routes zorgen voor:

- Meer jongeren die in staat zijn een startkwalificatie te behalen;
- Verzachting van de harde knip tussen vmbo en mbo, waardoor minder jongeren uitvallen;
- Efficiënt en effectief opleiden (betere programmatische aansluiting);
- Grotere doorstroom naar hoger niveau (bijv. van niveau 2 naar 3);
- Behoud van divers beroepsonderwijsaanbod;
- Een mbo-diploma dat aansluit op de vraag van de regionale arbeidsmarkt.

Een samenwerkingsovereenkomst is verplicht om een doorlopende leerroute op te kunnen zetten (zie bijlage). Scholen (vmbo en mbo) kunnen samen een doorlopende leerroute vmbo-mbo vormgeven. Jongeren in een doorlopende route krijgen een onderwijsaanbod dat gericht is op het halen van een startkwalificatie, in één doorlopende leerroute, waarbij scholen onderling hebben afgesproken wie welke onderdelen verzorgt en waar die programma-onderdelen gegeven worden. Het programma van een doorlopende route is door vmbo- en mbo-docenten samen opgesteld, waardoor onnodige overlap uit het programma verdwenen is.

De verdere vormgeving van de doorlopende leerroutes wordt niet voorgeschreven maar laat de overheid over aan de partijen in de regio. Zo is het voor een deel van de jongeren passend om in een vertrouwde vmbo-school een mbo-opleiding te volgen (entreeopleiding of niveau 2). Er gaat dan geen tijd verloren aan wennen aan een nieuwe omgeving. De onderwijstijd kan dan zo goed mogelijk worden benut. Een andere mogelijkheid is een geleidelijke overgang naar het mbo. Hierbij starten de jongeren de mbo-opleiding op een vmbo-locatie en volgen steeds meer lessen op het mbo.

Welke ruimte heeft u? Ruimte om afspraken te maken over

- De invulling van het onderwijsprogramma (binnen- en buitenschools);
- De (school)examinering van leerlingen die een entree-opleiding of leerwerktraject volgen;
- Het ontwikkelen van onderwijsarrangementen waarin vmbo en mbo naadloos in elkaar overlopen (o.a. beroepsgerichte keuzevakken/-delen, LOB etc.)
- Een doorlopend en geïntegreerd curriculum vmbo-mbo ontwerpen, uitvoeren en evalueren

Een mooi voorbeeld van een doorlopende route tot en met mbo 2 is de route die verzorgd wordt door het Calvin college in Amsterdam en Nova college in Hoofddorp. Mooie voorbeelden van routes naar mbo niveau 3 en 4 zijn 'Het Groene Lyceum' (een verkorte leerroute naar het hbo binnen het groene onderwijs) en 'Talentontwikkeling techniekroute' (TOT-route). Het laatste voorbeeld realiseert een soepele overgang tussen het vmbo mbo binnen de sector techniek, zonder onnodige herhaling van lesstof en met een gezamenlijk onderwijsprogramma.

Deze voorbeelden zijn beschreven op de website Sterk beroepsonderwijs (www.sterkberoepsonderwijs.nl/inspiratie).

In vmbo-bb zijn er naast doorlopende routes tot het met mbo niveau 1 of 2 ook maatwerktrajecten om tegemoet te komen aan bijzondere ondersteunings- en/of onderwijsbehoeften van leerlingen: leerwerktrajecten (LWT en entree in het vmbo). De doelgroep in deze trajecten bestaat uit leerlingen die gebaat zijn bij een combinatie van leren en werken en die uit het onderwijs dreigen te vallen omdat het niveau van het reguliere bb (net) te hoog gegrepen is. Hieronder wordt om die reden achtereenvolgens stil gestaan bij LWT en entree in het vmbo.

Leerling van het Element in Amersfoort lopen in het laatste leerjaar van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg één dag in de week mee met leerlingen van het mbo. Hiertoe heeft het Element convenanten afgesloten met vier mbo's in de regio. In de convenanten zijn de hoofdlijnen van samenwerking geregeld. Het is vervolgens aan docenten van vmbo en mbo op de inhoud van het onderwijs vorm te geven. Voor elke route wordt een programma ontwikkeld. Hoe lager opgeleid de vmbo-leerling, des te smaller de doorstroom is richting het mbo en hoe minder keuze er is. Daarom is het doel / streven dat een leerling in vijf jaar versneld het mbo-2 niveau haalt, opdat hij / zij kan doorstromen naar niveau 3 met een betere kans op de arbeidsmarkt en een beter doorstroomperspectief. Dat geldt bijvoorbeeld voor de kappers en de servicemedewerkers. Voor kaderleerlingen is er veel keuze op mbo-niveau 3 en 4, maar vragen mbo's zich vaak af of niveau 4 haalbaar is. Dat heeft geleid tot de afspraak dat een leerling start met een oriëntatiejaar en vervolgens niveau 4 instroomt. Dat is winst voor de leerling. Lukt het om zaken eerder te verzilveren, dan is dat prima, maar de garantie is dat een leerling instroomt in niveau 4.

Leerwerktrajecten

Een vmbo school kan voor een deel van zijn leerlingen de basisberoepsgerichte leerweg inrichten als leerwerktraject. Een leerwerktraject is specifiek gericht op het behalen van een startkwalificatie van een verwante mbo-opleiding op niveau 2 en omvat in het vmbo in elk geval het programma Nederlands en een beroepsgericht programma (profielvak én keuzevakken) vmbo op het niveau van de basisberoepsgerichte leerweg.

Leerwerktrajecten worden verzorgd op basis van een samenwerkingsovereenkomst tussen het bevoegd gezag van de vmbo school en het bevoegd gezag van een mbo instelling. In een samenwerkingsovereenkomst (zie bijlage) bepalen vmbo en mbo samen hoe de inrichting dit traject vormt krijgt en hoe de leerling verwant én niet-verwant door kan stromen.

Landelijk beleid

- Vmbo-scholen met basisberoepsgerichte leerweg (bb) mogen in de bovenbouw van het vmbo leerwerktrajecten (LWT) aanbieden. De vmbo-school moet dan vooraf een samenwerkingsovereenkomst sluiten met het mbo.
- Leerwerktrajecten moeten voldoen aan landelijk vastgelegde eisen wat betreft: minimumprogramma, stageomvang en doorstroommogelijkheden.

- Het programma omvat minimaal Nederlands en een beroepsgericht programma (profielvak én vier beroepsgerichte keuzevakken). Alle vakken moeten met minimaal een 6 afgesloten worden.
- Het buitenschoolse praktijkgedeelte omvat minimaal 640 klokuren in 80 dagen en maximaal 1280 klokuren in 160 dagen van de gezamenlijke onderwijstijd in leerjaar 3 en 4.
- Het buitenschoolse deel vindt plaats in erkende leerbedrijven.
- Erkenning van het leerbedrijf gebeurt door de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Bedrijven die aan de eisen in het erkenningsreglement (<https://www.s-bb.nl/bedrijven/erkenning/voorwaarden-voor-erkenning/reglement-erkenning-leerbedrijven-sbb>) voldoen, worden erkend leerbedrijf. Erkende leerbedrijven staan op Stagemarkt.nl (<https://www.stagemarkt.nl>). Er moet wel opgelet worden dat het leerbedrijf een erkenning heeft voor de juiste opleiding. Het is mogelijk dat een leerbedrijf erkend wordt voor meerdere opleidingen. Op de website is te zien voor welke crebo's een bedrijf erkend leerbedrijf is. Sinds 1 augustus 2015 is er één landelijk beeldmerk voor alle erkende leerbedrijven. De school sluit met de leerling, zijn ouders of verzorgers en het leerbedrijf een leer-werkovereenkomst.
- Het leerbedrijf krijgt een financiële tegemoetkoming in de vorm van fiscale afdrachtvermindering.

Na het behalen van de examens ontvangen leerlingen een vmbo-basis-leerwerktraject-diploma. Daarmee kunnen ze doorstromen naar een verwante mbo niveau 2-opleiding om een startkwalificatie te behalen; over deze doorstroom dient de vmbo-school afspraken te maken met een mbo-instelling.

Regionale afspraken

- Scholen maken afspraken met het mbo over de doorstroom van leerlingen naar een verwante opleiding op minimaal niveau 2.
- De afspraken worden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Schoolbeleid

De school bepaalt:

- Welke leerlingen in aanmerking komen voor het leerwerktraject.
- Welke vakken of programmaonderdelen ze extra aanbiedt.
- Welke erkende leerbedrijven het buitenschoolse deel verzorgen.

Een school kan er voor kiezen een deel van de opleiding in het kader van een LWT in de praktijk plaats te laten vinden en af te sluiten. Zo kan een beroepsgericht keuzevak helemaal in de praktijk aangeboden worden. Belangrijk is wel dat alle eindtermen, inclusief de theorie, aan de orde komen. Ook kan er voor een combinatie gekozen worden, theorie op school praktijk in het leerwerkbedrijf. Een beroepsgericht keuzevak kan afgesloten worden met een Proeve van Bekwaamheid waarin de leerling laat zien dat hij vaardigheden beheerst en antwoord kan geven op theorievragen. Hoe een beroepsgericht keuzevak afgesloten wordt moet vastgelegd zijn in een PTA. De docent is eindverantwoordelijk voor de toets en bepaald welk cijfer en behaald wordt.

Entree-opleidingen in het vmbo

Als een vmbo leerling naar verwachting meer kans heeft om succesvol zijn startkwalificatie te halen via een entree-opleiding, kan de vmbo school de leerling in plaats van een basisberoepsgerichte leerweg een entree-opleiding laten volgen terwijl hij op het vmbo blijft ingeschreven.

Het vmbo en het mbo moeten hiervoor een samenwerkingsovereenkomst sluiten waarin in elk geval afspraken staan over:

- De entree-opleiding die geheel of gedeeltelijk in plaats van de basisberoepsgerichte leerweg zal worden verzorgd;
- De inschrijving van jongeren als examendeelnemers bij het mbo;
- De examinering en diplomering door het mbo;
- De invulling van de beroepspraktijkvorming;
- De doorstroom van de jongeren na het met goed gevolg afsluiten van de entree-opleiding.

Een leerling die een entree-opleiding volgt krijgt geen vmbo-diploma, maar een diploma van het mbo.

4. De overstap vmbo - mbo

Van vmbo...

Verreweg de meeste leerlingen stappen na het afronden van hun vmbo-opleidingen over naar het mbo. Deze jongeren hebben een leerweg, een profiel en een vakkenpakket op het vmbo gevolgd en melden zich voor een beroepsopleiding in het mbo. In deze paragraaf staat hoe het vmbo is opgebouwd en hoe leerwegen in het vmbo aansluiten op opleidingen in het mbo.

Vakkenpakketten

Een vmbo-leerling kiest in de bovenbouw (leerjaar 3 en 4) het profiel waarin hij uiteindelijk examen wil gaan doen. Hij kan daarbij voor de beroepsgerichte leerwegen kiezen uit 10 profielen en voor de theoretische leerweg (mavo) uit 4 profielen.

Alle leerlingen in het voortgezet onderwijs (ongeacht schoolsoort) volgen in de bovenbouw vakken uit het gemeenschappelijk, profiel- en vrije deel.

Welk profiel de leerling ook kiest, in het gemeenschappelijk deel zitten altijd dezelfde vijf verplichte vakken:

- Nederlands
- Engels
- Maatschappijleer
- Lichamelijke Opvoeding
- Eén kunstvak

Daarnaast volgt iedere leerling in het voortgezet onderwijs rekenen.

Per profiel zijn er profielgebonden vakken bepaald.

Voor de basis- kader en gemengde leerweg:

Profiel	Verplicht vak 1	Verplicht vak 2
E&O, HBR	economie	keuze uit: wiskunde of Frans of Duits
Z&W	biologie	keuze uit: wiskunde of maatschappij- kunde of aardrijkskunde of geschiedenis
BWI, PIE, M&T, MVI, MaT	wiskunde	nask 1
Groen	wiskunde	keuze uit: biologie of nask1
D&P	2 vakken uit wiskunde, nask 1, biologie en economie	

Voor de theoretische leerweg:

Profiel	Verplicht vak 1	Verplicht vak 2
Economie	economie	keuze uit: wiskunde of Frans of Duits
Zorg en welzijn	biologie	keuze uit: wiskunde of maatschappij- kunde of aardrijkskunde of geschiedenis
Techniek	wiskunde	nask 1
Groen	wiskunde	keuze uit: biologie of nask 1

20

Tot het profieldeel van het programma hoort ook het beroepsgerichte profielvak.

Tot het vrije deel van het programma horen voor de basis en de kader beroepsgerichte leerweg vier beroepsgerichte keuzevakken. Leerlingen in de gemengde leerweg volgen naast twee beroepsgerichte keuzevakken nog één (vrij te kiezen) avo-vak en leerlingen in de theoretische leerweg volgen in dit deel van het programma twee (vrij te kiezen) avo-vakken.

Schematisch ziet het onderwijsprogramma van vmbo-leerlingen in de verschillende leerwegen er als volgt uit:

	Basis- en kader- beroepsgerichte leerweg	Gemengde Leerweg	Theoretische leerweg
Gemeenschappelijk deel	5 algemeen vormende vakken Nederlands, Engels, kunstvakken inclusief ckv, maatschappijleer en lichamelijke oefening Rekentoets	5 algemeen vormende vakken Nederlands, Engels, kunstvakken inclusief ckv, maatschappijleer en lichamelijke oefening Rekentoets Profielwerkstuk	5 algemeen vormende vakken Nederlands, Engels, kunstvakken inclusief ckv, maatschappijleer en lichamelijke oefening Rekentoets Profielwerkstuk Profieldeel
Profieldeel	1 profielvak (beroepsgericht, 4 profielmodulen) 2 algemeen vormende vakken (profielgebonden)	1 profielvak (beroepsgericht, 2 profielmodulen) 2 algemeen vormende vakken (profielgebonden)	2 algemeen vormende vakken (profielgebonden)
Vrije deel	4 beroepsgericht keuzevakken Eventuele schoolspecifieke onderdelen*	2 beroepsgerichte keuzevakken 1 algemeen vormend keuzevak Eventuele schoolspecifieke onderdelen*	2 algemeen vormende keuzevakken Eventuele schoolspecifieke onderdelen*

* Schoolspectifieke onderdelen zijn bijv. godsdienst of een maatschappelijke stage.

21

...met toelatingsrecht...

Na het vmbo is de toelaatbaarheid tot het mbo als volgt geregeld:

Vooropleiding	Mbo-niveau	Duur	Vervolg
• Geen vo-diploma	Entree	1 jaar	Niveau 2 of werken
• Vmbo basisberoeps-gerichte leerweg	Niveau 2	1 - 2 jaar	Niveau 3 Niveau 4 (midden-kaderopleiding) of werken
• Vmbo kaderberoeps-gerichte leerweg • Vmbo gemengde leerweg • Vmbo theoretische leerweg	Niveau 3	2 - 3 jaar	Niveau 4 (midden-kader- of specialis-tenopleiding) of werken
• Havo of vwo, overgangs-bewijs klas 3 naar 4	Niveau 4	3 - 4 jaar	Hbo of werken

22

Een leerling wordt in principe toegelaten tot de mbo-opleiding van zijn keuze als hij:

- Voldoet aan de vooropleidingseisen;
- Zich voor of uiterlijk op 1 april heeft aangemeld;
- Verschijnt op de intake-activiteiten indien de opleiding deze verplicht heeft gesteld.

Indien een leerling niet aan deze drie voorwaarden voldoet, kan de opleiding de leerling weigeren. Daarnaast hebben leerlingen die zich tijdig melden het recht op een studiekeuzeadvies.

Dit *toelatingsrecht* is vanaf 1 augustus 2017 geïntroduceerd in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB).

Op de vmbo-scholen die samenwerken met het ID-college in Gouda, lopen leerlingen Z&W mee met mbo-studenten. Tijdens deze 'meeloopstage' ontdekken de vmbo-leerlingen of ze met mensen die zorg nodig hebben om kunnen en willen gaan. Als vmbo-leerlingen zich na deze 'meeloopstage' aanmelden voor een opleiding Z&W met een positief advies van de vmbo-school, hoeven ze geen intake-activiteiten meer te volgen.

De mbo-scholen geven in het eerste studiejaar aan iedere student een bindend studieadvies af. Een negatief advies kan nooit als een verrassing komen. Als het niet goed gaat, krijgt de student eerder al een schriftelijke waarschuwing en een verbetertermijn. Een negatief bindend studieadvies kan (niet: moet) leiden tot ontbinding van de onderwijsovereenkomst. In dat geval moet de student met de studie stoppen. Wel heeft de opleiding voorafgaand aan de uitschrijving een uitgebreide inspanningsverplichting om de student naar een andere opleiding te begeleiden.

Vooropleidings- en aanvullende eisen

23

Om door te kunnen stromen van vmbo naar mbo mogen mbo's toelatingseisen stellen, maar dit is wel aan regels gebonden. Dan gaat het om zaken die van belang zijn voor een leerling om de mbo opleiding met succes te kunnen volgen of het toekomstige beroep goed uit te kunnen oefenen. Zo kan van leerlingen die door willen stromen naar een technische opleiding geëist worden dat ze examen hebben gedaan in wiskunde of nask1. Deze kaders worden vastgelegd in de nieuwe doorstroomregeling vmbo-mbo die nu nog in ontwikkeling is.

Een leerling die aan alle eisen voldoet, kan soms toch worden geweigerd. Sommige opleidingen mogen aanvullende eisen stellen. Denk aan een dansopleiding of een sportopleiding. Een leerling die zich hiervoor aanmeldt, moet ook aan de aanvullende eisen voldoen. Er is een regeling (Regeling aanvullende eisen toelating mbo) met in de bijlage de opleidingen die aanvullende eisen mogen stellen en waar de aanvullende eisen betrekking op mogen hebben (zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl>).

Er mogen bijvoorbeeld geen aanvullende eisen worden gesteld voor zaken die de leerling tijdens zijn opleiding (inclusief de beroepspraktijkvorming) nog kan leren/ontwikkelen óf die al getoetst zijn in het voortgezet onderwijs. Mbo opleidingen die aanvullende eisen willen stellen, moeten deze eisen vóór 1 februari (voorafgaand aan een nieuw schooljaar) bekend maken. Daarnaast kan een leerling geweigerd worden als de mbo-instelling ervoor

gekozen heeft om een numerus fixus in te stellen. Dat kan als er meer aanmeldingen worden verwacht dan dat er opleidingsplekken zijn of uit het oogpunt van arbeidsmarktperspectief. Vóór uiterlijk 1 februari (voorafgaand aan een nieuw schooljaar) moet bekend gemaakt worden hoe er zo'n geval geselecteerd wordt. Selectie mag niet op basis van cijfers of een portfolio, wel bijv. 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt'. De datum 1 februari is gekozen zodat alle leerlingen die zich voor uiterlijk 1 april voor de opleiding aanmelden daarvan op de hoogte kunnen zijn.

Een mbo-instelling is verplicht om een leerling een andere opleiding aan te bieden als deze niet kan worden ingeschreven aan de opleiding van voorkeur vanwege:

- Numerus fixus;
- Niet voldoen aan aanvullende eisen;
- Niet tijdige inschrijving terwijl leerling nog kwalificatieplichtig is;
- Niet deelnemen aan verplichte intakeactiviteiten terwijl leerling nog kwalificatieplichtig is.

Deze verplichting geldt niet voor vakinstellingen en AOC's.

Bovenstaande maatregelen gelden zowel voor leerlingen die nieuw instromen in de mbo-instelling, als studenten, die binnen de instelling doorstromen naar een andere opleiding.

Landelijk beleid

- Studenten moeten zich vóór 1 april aanmelden om recht op toelating te hebben tot de opleiding van hun keuze;
- Alleen voor niet-verwante doorstroom van vmbo naar mbo-techniek kan wiskunde of nask1 geëist worden;
- In de Regeling aanvullende eisen toelating mbo staan de opleidingen genoemd waarvoor mbo-instellingen aanvullende eisen mogen stellen. Indien een mbo-instelling ervoor kiest om aanvullende eisen te stellen dan moet de instelling de aanvullende eisen vóór 1 februari (voorafgaand aan een nieuw schooljaar) bekend maken;
- In geval van selectie, vanwege onvoldoende opleidingsplekken of arbeidsmarktperspectief, moet vóór 1 februari bekend gemaakt worden hoe er geselecteerd wordt.

Welke ruimte heeft u?

Ruimte om afspraken te maken over:

- De intake activiteiten op het mbo; mbo's kunnen bepaalde intake-activiteiten verplicht stellen;
- Nadere vooropleidingseisen voor specifieke mbo-opleidingen (binnen de kaders van de regeling, bijv. wiskunde voor een technische opleiding); eisen mogen gesteld worden, het hoeft niet;
- Aanvullende eisen voor specifieke mbo-opleidingen (zie de Regeling aanvullende eisen toelating mbo) mogen worden gesteld, het hoeft niet.

5. ...naar mbo

In deze paragraaf staat hoe het mbo is opgebouwd en wat een mbo-student moet kennen en kunnen aan het eind van zijn opleiding.

Als een jongere zich heeft aangemeld bij het mbo, kan hij/zij kiezen tussen de beroepsopleidende leerweg (bol) of de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). Een belangrijk onderdeel van beide leerwegen is werken en leren in de praktijk, de zogenaamde beroepspraktijkvorming of BPV. Bij een bol-opleiding krijgt een student echter meer uren op school en doet hij in de vorm van verschillende stages praktijkervaring op. Bij een bbl-opleiding gaat de student direct aan de slag in een bedrijf en verdient vaak ook direct salaris (leerbanen). Studenten die een bbl-opleiding volgen werken met een arbeidsovereenkomst bij een werkgever en gaan voor de theoretische onderbouwing één dag in de week naar school.

Zowel bol als bbl worden op alle niveaus (1 tot en met 4) aangeboden. De studenten ontvangen uiteindelijk hetzelfde diploma, ongeacht de leerweg.

Mbo-opleidingen zijn in te delen in de volgende sectoren:

- Handel
- ICT en Creatieve Industrie
- Mobiliteit, Transport, Logistiek en Maritiem
- Specialistisch Vakmanschap
- Techniek en Gebouwde Omgeving
- Voedsel, Groen en Gastvrijheid
- Zakelijke Dienstverlening en Veiligheid
- Zorg, Welzijn en Sport

Daarnaast bestaat op niveau 1 de Entreeopleiding.

Kwalificatiedossier

Wat een mbo-student moet kennen en kunnen aan het eind van zijn opleiding, ligt vast in het kwalificatiedossier. Op basis van dat dossier maken scholen hun onderwijsprogramma. Er zijn in totaal ongeveer 170 kwalificatiedossiers, met bijna 500 kwalificaties, verdeeld over vier niveaus.

Een kwalificatiedossier bestaat uit een basisdeel met één profieldeel.

Een basisdeel en een profieldeel samen vormt de kwalificatie. Sinds de invoering van de herziene kwalificatiestructuur (met ingang van studiejaar 2016/2017) zijn keuzedelen een verplicht onderdeel van de opleiding.

De kwalificaties en keuzedelen worden ontworpen door de sectorkamers van de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB).

Aan de sectorkamers nemen afgevaardigden van het beroepsonderwijs en relevant bedrijfsleven deel. Meer informatie over de SBB en alle deelnemers kan gevonden worden op: <https://www.s-bb.nl/over-sbb>. De minister van OCW stelt de opleidingsdomeinen, kwalificatie(dossier)s en keuzedelen vast. Voor keuzedelen gebeurt dat vier keer per jaar, waardoor zo nodig snel ingespeeld kan worden op wijzigingen op de arbeidsmarkt.

- Het basisdeel van het kwalificatiedossier is voor alle studenten binnen een mbo-opleiding hetzelfde en bestaat uit twee onderdelen:
 - De generieke eisen voor Nederlandse taal, rekenen, loopbaan en burgerschap en voor niveau 4 Engels.
 - De beroepsgerichte eisen. Het gaat hier om de overeenkomstige kennis en vaardigheden van de beroepen waarop de kwalificaties zijn gebaseerd. Deze zijn beschreven in de vorm van kerntaken en werkprocessen, vakkennis, vaardigheden en houdingsaspecten die alle beroepsbeoefenaren in het betreffende werkveld delen.
- Een student volgt naast het basisdeel, één profiel. Het profiel is een verbijzondering voor een beroep naar niveau en / of context. Bijvoorbeeld het kwalificatiedossier Autotechnicus waarbij de student in het basisdeel brede kennis en vaardigheden volgt. In het profieldeel verdiept de student zich als technisch specialist. De naam van het profiel wordt vermeld op het diploma.
- Iedere student volgt het aantal keuzedelen dat op basis van de keuzedeelverplichting bij zijn of haar opleiding hoort. Het aantal aangegeven klokuren voor een keuzedeel heeft geen directe relatie met onderwijstijd, maar telt wel mee in de studielast. Elke school bepaalt zelf welke gekoppelde keuzedelen uit het landelijk register ze aanbieden. De student kiest uit dit aanbod maar heeft ook de mogelijkheid om een verzoek in te dienen voor het volgen van een niet gekoppeld keuzedeel dat wel in het aanbod van de school zit. Examinering van keuzedelen is nu al verplicht. Vanaf schooljaar 2020-2021 telt het behaalde resultaat ook mee voor het behalen van het diploma.

Schematisch overzicht van de onderdelen van diplomering in het mbo:

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
Examens afgelegd voor de generieke eisen Nederlands (behaalde resultaat heeft geen effect voor diplomering)	Voldaan aan de slaag-zakregeling voor de generieke eisen voor Nederlands	Voldaan aan de slaag-zakregeling voor de generieke eisen voor Nederlands	Voldaan aan de slaag-zakregeling voor de generieke eisen voor Nederlands en Engels
<ul style="list-style-type: none"> • Examens afgelegd voor de generieke eisen voor rekenen (behaalde resultaat heeft geen effect voor diplomering) • Beroepsspecifieke eisen die de kwalificatie en keuzedelen stellen • Met goed gevolg afgesloten beroepspraktijkvorming (BPV) • Voldaan aan de eisen voor loopbaan en burgerschap 			

bijlage 1. Samenwerkings- overeenkomst

[Stichting / Bestuur ROC] te [plaatsnaam], vertegenwoordigd door [naam] de voorzitter/directeur-bestuurder van [de / het Stichting/Bestuur ROC] verder te noemen [naam school]

en

Het [naam college VO], vertegenwoordigd door [naam], voorzitter / directeur-bestuurder / centrale directie [naam college VO] verder te noemen [naam school VO]

verklaren te zijn overeengekomen:

Doel en wijze van samenwerking

1. Het doel van de samenwerking is het gezamenlijk vormgeven aan doorlopende leerlijnen vmbo - mbo voor de [profielen / opleiding] in de [leerweg vmbo en/of leerweg mbo].
2. De samenwerking gaat uit van een optimale inzet van kennis en ervaring van het [naam college VO] en [naam ROC]. Om invulling te kunnen geven aan deze samenwerking worden de volgende afspraken geformuleerd:
 - a. Deelnemers aan de doorlopende leerling moeten kunnen terugvallen op het reguliere vmbo- dan wel mbo-programma en examens.
 - b. De ontwikkeling van de programmatische inhoud gebeurt in samenwerking tussen [namen].

29

Daarnaast worden de volgende afspraken gemaakt

1. **Inzet personeel en borgen kwaliteit**

Zowel vanuit het vmbo als vanuit het mbo wordt een projectleider aangesteld vanuit de afdeling [naam afdeling]. Zij stemmen activiteiten af rond de doorlopende leerlijn vmbo - mbo vanuit hun afdelingen en organiseren overleg en afstemming tussen de betrokken docenten van beide scholen, om de kwaliteit van het onderwijs te borgen en ervoor te waken dat eindtermen (zowel voor vmbo als mbo) voldoende aan bod komen in het totale onderwijsprogramma.
2. **Uitvoering op locatie**

De doorlopende leerlijn vmbo - mbo wordt uitgevoerd op [naam locaties].

3. Financiën / bekostiging

In de bijlage bij deze samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd hoe de financiën voor de doorlopende leerlijn geregeld wordt (wie betaald wat, hoe worden kosten verrekend) Het gaat hierbij zowel om de inzet van docenten, als het gebruik maken van huisvesting, faciliteiten, materialen en middelen. Voor aanvang van elk schooljaar wordt een globale begroting opgesteld voor het betreffende en volgende schooljaar.

4. Examinering / toetsing en afsluiting

Toetsing gebeurt in samenspraak tussen vmbo en mbo docenten.

Vanuit beide organisaties wordt per opleiding waarop de samenwerking betrekking heeft een functionaris aangewezen die ervoor dat examinering tijdens en aan het einde van het traject plaatsvindt volgens de regelgeving binnen de Wet educatie en beroepsonderwijs.

5. Geschillen

- a. Er is sprake van een geschil als een der partijen dit aan de ander schriftelijk en aangetekend meldt.
- b. De partijen stellen eerst alles in het werk het geschil in der minne op te lossen.
- c. Lukt dit niet dan wordt het geschil voorgelegd aan een geschillencommissie bestaande uit een lid van het [naam bestuur ROC], een lid van het [naam bestuur VO] en een onafhankelijke derde die voor beide partijen acceptabel is.
- d. De partijen houden de mogelijkheid om de uitspraak voor te leggen aan een bevoegde rechter, indien de uitspraak naar mening van een partij zijn belangen in onredelijke mate c.q. onevenredig schaadt.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend te
[naam plaats en datum]

Namens [naam ROC],

Namens [naam VO],

[naam]

[functie]

[naam]

[functie]

bijlage
2.

Samenwerkingsovereenkomst doorlopende leerroutes vmbo - mbo

Scholen en instellingen die een doorlopende leerroute vmbo-mbo willen starten dienen deze samenwerking met elkaar formeel vorm te geven in een samenwerkingsovereenkomst. Indien de doorlopende leerroute vmbo-mbo wordt vormgegeven door meerdere scholen en/of instellingen, kan er één overeenkomst worden opgesteld, waaraan alle partijen deelnemen. De samenwerkingsovereenkomst is verplicht om een doorlopende leerroute op te kunnen zetten.

In deze samenwerkingsovereenkomst worden ten minste afspraken opgenomen over:

- a. het profiel en het aanverwant opleidingsdomein of de aanverwante kwalificatie waarin de doorlopende leerroute wordt aangeboden;
- b. hoe de leiding over de doorlopende leerroute vmbo-mbo wordt vormgegeven, waaronder de samenstelling, de wijze van benoeming van die leiding en de taken en bevoegdheden die door de bevoegde gezagsorganen van de school en de instelling zijn opgedragen aan de leiding;
- c. de wijze waarop de leiding over de doorlopende leerroute vmbo-mbo inlichtingen verstrekt en verantwoording aflegt aan de bevoegde gezagsorganen van de school en de instelling;
- d. de organisatorische en onderwijskundige inrichting van de doorlopende leerroute, waaronder de inzet van personeel en het gebruik van faciliteiten van de aan de overeenkomst deelnemende partijen;
- e. in geval van overdracht van een deel van de bekostiging, de omvang en de bestemming van de over te dragen middelen;
- f. de inhoud van de overstapoptie;
- g. de wijze waarop het bedrijfsleven zal worden betrokken bij de invulling van de doorlopende leerroute vmbo-mbo;
- h. de wijze van geschilbeslechting tussen de deelnemende partijen over de uitvoering van de overeenkomst, en
- i. de voorwaarden waaronder een andere school of een andere instelling partij kan worden bij de overeenkomst, de voorwaarden waaronder de overeenkomst kan worden opgezegd of ontbonden alsmede de wijze waarop de overeenkomst in andere gevallen kan worden gewijzigd, telkens met het oog op het zoveel mogelijk beperken van de gevolgen voor de jongeren.

Een vmbo-school en mbo-instelling kunnen samen besluiten om een doorlopende leerroute op te starten, net zoals mbo-instellingen nu ook zelf kunnen

besluiten om reguliere opleidingen te starten. Er is geen afzonderlijke licentie (in het kader van voorzieningenplanning) nodig om met een doorlopende leerroute te starten (zoals wel geldt voor de uitbreiding van de aangeboden vmbo-profielen of de stichting van scholen).

bijlage 3. **Concept convenant vo-school en mbo-instelling**

Het ... , hierbij vertegenwoordigd door ... (directeur), hierna te noemen Partij A,
en

... te ... , hierbij vertegenwoordigd door ... , hierna te noemen Partij B,

verklaren hierbij overeenkomst het bepaalde in artikel 25 van de WVO dat:

zij in dit convenant hun samenwerking vastleggen. De in dit convenant genoemde overwegingen en artikelen vormen de basis voor deze samenwerking. De specifieke samenwerking zal nader in een addendum (zie bijlage) worden uitgewerkt. Dit addendum maakt integraal onderdeel uit van dit convenant.

Partij A en B zijn het volgende overeengekomen:

Doel van het convenant

- a. Het doel van de samenwerking is dat leerlingen uit het vmbo in staat gesteld worden om:
 - I. Vervolgonderwijs te volgen en dit met een gunstig resultaat af te ronden. Deze leerlingen krijgen optimale begeleiding en de kans op voortijdig schoolverlaten binnen het VMBO en MBO is in deze constructie verkleind.
 - II. In het kader van deze overeenkomst zal partij B voor leerlingen van partij A een deel van het onderwijsprogramma verzorgen.
 - III. De samenwerking omvat lessen waarbij een (groep) leerling(en) van partij A, lessen volgen van een docent van partij B met als doel:
 - i. Het versnellen van een niveau 2 opleiding voor de beroepsgerichte leerlingen
 - ii. Het instromen op niveau 4 voor de kaderberoepsgerichte leerlingen
 - iii. Het oriënteren op een niveau 4 opleiding voor de kaderberoepsgerichte leerlingen
 - IV. In het kader van deze overeenkomst draagt partij A middelen over aan Partij B.
- b. Daarnaast heeft de samenwerking als doel de onderwijsvoorzieningen doelmatiger te gebruiken.

De doelgroep

Onder leerlingen worden in het kader van deze overeenkomst begrepen:

- a. Leerlingen van de VO-school
 - I. die meer kans hebben om het vervolgonderwijs met gunstig resultaat te volgen als ze, naast hun opleiding in het VMBO, extra verrijking, verdieping en oriëntatie krijgen van de vervolgopleiding in het mbo.
 - II. die een positief advies krijgen van het VMBO en voldoen aan een aantal toelatingscriteria (praktijkexamen voldoende afgerond) van het mbo worden tot de lessen van Partij B toegelaten.
- b. De leerlingen die voor deze vorm van samenwerking, zoals bedoeld in artikel 2.a, in aanmerking komen zullen jaarlijks in goed overleg tussen de (vak)docenten en de directies worden geselecteerd.
- c. De leerlingen bedoeld in lid 2a zijn en blijven ingeschreven bij Partij A en Partij A is verantwoordelijk voor de leerling.
- d. Partij A is verantwoordelijk voor heldere communicatie naar leerlingen en ouder(s)/verzorger(s) over de verantwoordelijkheid genoemd in lid 2a.

Ambitie

De partijen van dit convenant hebben de ambitie om zich gezamenlijk in te spannen voor het realiseren van een doorlopende leerlijn van het vmbo naar het mbo in de regio ... :

- Op het gebied van de inhoud van het onderwijs.
- Door een passend organisatiemodel te ontwikkelen.
- Door relevante partners en politiek bij de ontwikkeling van de vo-school te betrekken.
- Door deelnemers toe te leiden naar een startkwalificatie conform het kwalificatiedossier van de opleiding en de wettelijke kaders waarbinnen het mbo dient te functioneren.
- Het versnellen van de niveau 2 opleiding voor de beroepsgerichte leerlingen of het instromen op niveau 4 voor de kaderberoepsgerichte leerlingen.

Deze ambitie levert de partijen mogelijk een aantal voordelen op:

- Partijen leveren een significante bijdrage aan het positioneren de sector als interessant werkveld.
- De afdelingen van de school van Partij A krijgen een positiever imago.
- Partij B krijgt een structurele instroom van meer gemotiveerde leerlingen:
 - Waardoor wellicht de uitval vermindert en de rendementcijfers van het mbo omhooggaan.
 - De partijen krijgen door deze samenwerking kwalitatief beter opgeleide leerlingen.

Het onderwijsprogramma

- a. Een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de partijen maakt programmatische afspraken. De partijen ontwerpen in onderlinge afstemming en in samenspraak met het bedrijfsleven en/of andere organisaties uit de sector, een curriculum voor minimaal vijf leerjaren. Het curriculum is gericht op het afsluiten van het MBO op niveau 2 of/en gedegen voorbereiding in het vierde leerjaar van het VMBO voor de opleiding op het mbo niveau 4, via:
 - I. Het reguliere vmbo-traject met diplomering aan het einde van leerjaar 4 op het vmbo.
 - II. Een gedegen voorbereiding op een niveau 4 opleiding in het vierde leerjaar van het vmbo middels een verrijkt programma.
 - III. Een vmbo-mbo traject op maat.
- b. Het curriculum is in eerste instantie gericht op doorstroming van de basisberoepsgerichte leerling naar niveau 2 en waar mogelijk naar hogere niveaus. Voor de kaderberoepsgerichte leerling naar niveau 4. Afstemming mag er niet toe leiden dat het vmbo het mbo vervangt. Het leren van onderdelen kan wellicht naar het vmbo, Partij A, worden verplaatst, de essentiële mbo onderdelen (kwalificatiedossier, eisenkader en dergelijke) en de examinering is en blijft eindverantwoordelijkheid van Partij B.
- c. De partijen zoeken in eerste instantie via het eigen netwerk stageplaatsen en leerwerkbanen, en zo nodig via hun eigen contacten. Partij A zorgt voor:
 - I. bedrijfsbezoeken en gastdocenten in leerjaar 1 en 2;
 - II. stageplaatsen in leerjaar 3 en 4.
- d. Partij B zal ten behoeve van de leerlingen onderwijsactiviteiten verzorgen. Per opleiding worden afspraken over de door Partij B te verzorgen onderwijsactiviteiten schriftelijk tussen de partijen vastgelegd (zie addendum).
- e. Partij A verzorgt de overige onderwijsactiviteiten.
- f. Partij B waarborgt dat de docenten die worden ingezet voor het programma, bedoeld in het lid D, voldoen aan de vereisten voor benoeming of tewerkstelling van leraren voor het voortgezet onderwijs, zoals vermeld in de Wet op het voortgezet onderwijs, dan wel worden ingezet onder regie van de hiervoor genoemde leraren.
- g. Het onderwijsprogramma mag niet in strijd zijn met het inrichtingsbesluit van de WVO en BVE.

Organisatie

Het onderwijs kan op de verschillende manieren worden georganiseerd, bijvoorbeeld;

- a. Basisberoepsgericht leerweg: 1 dag per week kan worden ingevuld met de programma-inhoud van het kwalificatiedossier van de opleiding op locatie van Partij B.
- b. Kaderberoepsgerichte leerweg: 2x 1,5 uur per week kan worden ingevuld met de programma-inhoud van het kwalificatiedossier van de opleiding op locatie van Partij B.
- c. Basis-/Kaderberoepsgerichte leerweg: 2 dagen per week kan worden ingevuld met de programma-inhoud van het kwalificatiedossier van de opleiding op locatie van Partij B.

Examens MBO

- a. In het kader van de samenwerking zal de examinering mbo verzorgd worden door Partij B. Op moment van examinering zal de leerlingen worden ingeschreven als examendeelnemer bij Partij B.

Financieel en juridisch

- a. De partij A is volledig verantwoordelijk voor deze leerling.
- b. De partij A ontvangt de bekostiging voor de leerling.
- c. De partijen A en B zijn gemeenschappelijk verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het curriculum.

Overdracht middelen

- a. Partij A draagt voor een leerling een bedrag €... over aan Partij B ten behoeve van de het onderwijsprogramma en examinering.
- b. Indien er lesgegeven wordt aan gehele groepen leerlingen zal Partij B voor 50,- euro per uur de kosten van de docent bekostigen. Dit gebeurt op basis van lesgevend uren en voorbereidingswerk.
- c. De betaling zoals omschreven in lid 8A en lid 8B vindt plaats na toezending van de factuur van Partij B aan Partij A. Betaling vindt plaats binnen 30 dagen na factuurdatum.
- d. Partij B factureert de school conform de afspraken in dit artikel voor de leerlingen waarvoor zij onderwijs verzorgen. Bij de factuur wordt een specificatie gevoegd waarop de namen van de leerlingen en hun onderwijsnummer staan vermeld. Daarnaast wordt vermeld hoeveel uur er daadwerkelijk les is gegeven. De factuur wordt verstuurd aan het bevoegd gezag van Partij A.
- e. Partijen gaan ervan uit dat de te betalen bedragen betrekking hebben

op prestaties die zijn vrijgesteld van omzetbelasting conform artikel 11 lid 1 onder o van de Wet op de Omzetbelasting. Mocht de Belastingdienst anders beslissen, dan worden de vergoedingen verhoogd met het dan geldige percentage BTW.

Exclusiviteit van de samenwerking

- a. De partijen spreken af dat zij ten aanzien van de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijs elkanders voorkeurspartner zijn.

Controle op nakoming afspraken

- a. Evaluatie en overleg:
 - I. Operationeel overleg vindt eens in de 10 weken plaats, er is dan contact tussen docenten van de lessen, de mentoren en directie van de scholen. In dit overleg wordt onder andere nagegaan of de doelen van de samenwerking worden bereikt.
 - II. Daarnaast vindt er jaarlijks in april een evaluatie plaats tussen de directies van beide scholen over de voortzetting van de samenwerking. Ontbinding van het contract is alleen mogelijk in zeer zwaarwegende omstandigheden met instemming van beide contractpartijen.
- b. Bij ziekte of ontstentenis van docenten, betrokken bij het onderwijs, zal zorg worden gedragen voor adequate vervanging, teneinde continuering van het onderwijs te waarborgen.
- c. Directie en docenten van de beide scholen zullen zich inzetten om de continuïteit van lessen te waarborgen. Lesuitval wordt zoveel mogelijk voorkomen.

Geschillen

- a. Indien er in de samenwerking geschillen optreden zijn de directbetrokkenen bij de uitvoering eraan gehouden een uiterste inspanning te verrichten het geschil op te lossen. Ogenschijnlijk onoplosbare geschillen worden uiterlijk binnen twee maanden na het ontstaan ter kennis gebracht aan de directies/c.q. colleges van bestuur van de partijen. De colleges van bestuur c.q. de directies van de partijen zijn bevoegd gezamenlijk besluiten te nemen aangaande het/de bij hen aangemelde geschil/geschillen. Op dit convenant is het Nederlands Recht van toepassing. Eventuele geschillen voortvloeiende uit of samenhangende met dit convenant zullen, met in achtneming van het voorgaande, worden voorgelegd aan de daartoe bevoegde rechtbank, waar mogelijk voorafgegaan door een mediationtraject.

Medewerking aan wettelijke verplichtingen

- a. Partij A verleent daar waar nodig haar medewerking om Partij B in staat te stellen haar wettelijke verplichtingen na te komen met betrekking tot de leerlingen ten behoeve van wie de samenwerking is aangegaan en vice versa.

Looptijd en ontbinding

- a. Deze overeenkomst gaat in per 1-8-2018 en loopt voor onbepaalde tijd door.
- b. Indien en voor zover één der partijen dusdanige gronden aanwezig acht dat in redelijkheid en billijkheid de onderhavige overeenkomst niet kan worden voortgezet, kan zij deze opzeggen. Dat dient per aangetekende brief, met redenen omkleed, gericht aan alle betrokken partijen te worden gemeld met een opzegtermijn van drie maanden.
- c. Ontbinding van dit convenant, zonder opzegging en ingebrekestelling kan per direct plaatsvinden vanwege:
 - I. Faillissement van een van de partijen van rechtswege.
 - II. Ontwikkelingen waarbij op grond van zwaarwegend belang de partij zijn naam niet meer wil of kan verbinden aan de samenwerking met de andere partij.
 - III. Het niet voldoen aan de uitgangspunten van dit convenant.
 - IV. Het niet nakomen van afspraken gebaseerd op dit convenant.

38

Algemene bepalingen

- a. Wijzigingen van of aanvullingen op deze overeenkomst zijn slechts geldig voor zover schriftelijk overeengekomen.
- b. Op deze overeenkomst is Nederlands recht van toepassing.

Aldus overeengekomen en in tweevoud getekend te ... op

Partij A

Partij B

Colofon

Deze uitgave is samengesteld in opdracht van het project 'Sterk beroepsonderwijs'

Aan de informatie in deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder toestemming van SPV

Oplage 5.000

Tekst, advies + samenstelling

Jacqueline Kerkhoffs / *projectleider*
Sterk beroepsonderwijs en directeur Stichting Platforms VMBO, in overleg met het ministerie van OCW en het College voor Toetsen en Examens (CvTE)

Fotografie

Rene Corten, Kees Rutten

Vormgeving + realisatie

Renate Meijers / *studioZebraVink*

